

«ПРИНЦИПИ ТОРОНТО»:

КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ В УКРАЇНІ НА 2019–2023 РОКИ

Візійний документ підготовлено протягом грудня 2018 – червня 2019 рр. групою експертів громадянського суспільства за координації Коаліції Реанімаційний Пакет Реформ шляхом регіональних та національних консультацій в Україні та за участі більше 100 галузевих експертів. Принципи згуртовують позицію понад 90 організацій громадянського суспільства щодо бачення майбутнього України. Передбачається, що ця платформа дозволить продовжувати діалог громадянського суспільства та співпрацю у напрямку реалізації демократичних реформ в Україні. Принципи Торонто є не стільки статичним документом, скільки основою для консолідації зусиль заради спільного результату.

100+

галузевих експертів

90+

організацій громадянського суспільства підтримують «Принципи Торонти»

Преамбула

Ми, представники українського громадянського суспільства, у процесі підготовки до третьої Конференції з питань реформ в Україні, що відбувається в Торонто 2-4 липня 2019 року, домовилися про такі принципи та пріоритети, які представляємо Президенту України, теперішньому і наступному скликанням Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України.

Ми закликаємо їх діяти спільно для того, щоб впроваджувати реформи в Україні у напрямку спільного бачення, яке поділяють всі українські громадяни.

Ми відзначаємо прогрес на шляху реформ в Україні, який відбувся після Революції Гідності, і підтверджуємо наше прагнення до впровадження необхідних реформ. Ми усвідомлюємо важливість консолідації всіх українських реформаторських сил для досягнення ефективних результатів, особливо під час збройної агресії Російської Федерації проти України. Ми також підтверджуємо нашу готовність і бажання відобразити погляди українського суспільства, представляти різні погляди української громадськості і прагнення співпрацювати з усіма стейкхолдерами, громадянами, приватним сектором, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також міжнародними партнерами для побудови демократичної, безпечної та процвітаючої України.

Ми підтверджуємо нашу відданість цінностям і принципам демократії¹ та належного врядування² – партисипативного, орієнтованого на консенсус, підзвітного, прозорого, інклюзивного, недискримінаційного та ефективного врядування із дотриманням верховенства права, у т. ч.:

Повазі та ефективній реалізації прав людини й основоположних свобод, зокрема свободи об'єднань, свободи самовираження і вираження поглядів із забезпеченням інклюзивності та поваги до прав жінок і чоловіків, включаючи вразливі групи, корінні народи, меншини, людей з інвалідністю, трудових мігрантів та членів їх сімей, і забезпечуючи включення всіх груп;

Поділу влади, незалежності та справедливості судової влади; прозорості та підзвітності в публічній адміністрації; вільним, незалежним і плюралістичним медіа.

Реалізація цих цінностей та принципів є запорукою досягнення безпечної, стабільної та процвітаючої України, вступу України до Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу (НАТО) із урахуванням того, що економічне зростання має бути справедливим, а добробут громадян перебувати в центрі державних політик.

вільні і чесні вибори

Доступу до влади та її здійснення відповідно до принципу верховенства права через проведення періодичних вільних і чесних виборів загальним, таємним голосуванням, плюралістичну систему політичних партій і організацій;

¹UN Commission on Human Rights resolution 2002/46 "Further measures to promote and consolidate democracy". Електронне джерело: http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2002-46.doc

² What is good governance? United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Електронне джерело: <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

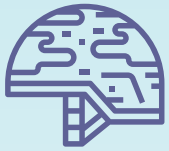
«ПРИНЦИПИ ТОРОНТО»:

КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ В УКРАЇНІ НА 2019–2023 РОКИ

Для досягнення цих цілей ми пропонуємо відповідальним за ухвалення та реалізацію політичних рішень керуватися нижченаведеними принципами і пріоритетами:

I. БЕЗПЕКА ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА, що засновані на доброчесності, прозорості, підзвітності та стійкості.

Розбудова оборонних та безпекових спроможностей на основі стандартів НАТО, зокрема інституцій підзвітного урядування та нагляду:

забезпечити проведення системних реформ, передбачених Законом України «Про національну безпеку України», з метою формування цілісного сектору національної безпеки та оборони на основі принципів національної стійкості (national resilience), який підлягатиме всеохоплюючому демократичному цивільному контролю (нагляду). Запроваджувати довгострокове планування, орієнтоване на розвиток оборонних та безпекових спроможностей, спрямованих на відновлення територіальної цілісності та суверенітету України. Збалансувати прозорість та секретність у секторі безпеки для зниження рівня корупції у сферах закупівель та оборонної промисловості. Розбудовувати ефективні та підзвітні інституції. Реформа Служби безпеки України (СБУ) потребує зміни сприйняття ролі СБУ та всеохоплюючого підходу на основі євроатлантичних норм, цінностей та принципів, включаючи позбавлення СБУ функцій в антикорупційній та економічній сферах.

Впровадження комплексних кроків з реформування сфери юстиції:

забезпечити доступ до правосуддя; незалежність, доброчесність і підзвітність суддів, прокурорів та адвокатів. Продовжити деполітизацію судової влади, посилити ефективність її оновлення шляхом надання відповідних повноважень тим, кому суспільство довіряє найбільше (представникам громадськості та іноземним експертам), а також перезапустити оцінювання суддів, щодо доброчесності яких є обґрунтовані сумніви. Провести реформу адвокатури. Модернізувати юридичну освіту і правила доступу до правничих професій відповідно до міжнародних стандартів. Посилити функціональну спроможність органів правопорядку через впровадження міжнародних стандартів і підходів до ведення детективної та негласної діяльності, а також забезпечити незалежність прокуратури шляхом її деполітизації. Реформувати пенітенціарну систему, щоб вона знижувала ймовірність рецидиву та сприяла ресоціалізації засуджених.

Підвищення ефективності антикорупційної інфраструктури:

необхідно забезпечити те, щоб робота всіх елементів антикорупційної інфраструктури [Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАС), Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), уповноважені підрозділи для запобігання корупції в органах влади] була професійною, незалежною, ефективною й позбавленою політичного втручання задля запобігання та протидії корупції. Для цього необхідно перезапустити НАЗК, переобрати керівництво САП за новою процедурою, а також забезпечити незалежність обох органів. Також потрібно запобігти спробам знищення антикорупційного законодавства та інституцій, таких як НАБУ. Важливо забезпечити ВАС необхідними ресурсами. Необхідно провести комплексну реформу СБУ, зокрема позбавити її невластивих антикорупційних та економічних повноважень.

II. ДЕМОКРАТІЯ ТА НАЛЕЖНЕ ВРЯДУВАННЯ, що ґрунтуються на рівності та інклюзивності, залученні громадян до вироблення політики, незалежності демократичних інституцій

Реалізація комплексної виборчої реформи:

забезпечити рівні умови для реалізації політичних прав громадян, включаючи розширення політичних можливостей та участі жінок, неминучість покарання за злочини проти виборчих прав, а також пропорційність і дієвість санкцій за порушення закону. Запровадити пропорційну виборчу систему з відкритими регіональними списками, покликану посилити зв'язок між політичними силами і виборцями, забезпечити виборчі права внутрішньо переміщених осіб та трудових мігрантів, а також ефективне функціонування виборчого правосуддя. Підтримувати посилення прозорості і підзвітності фінансування партій та виборчих кампаній, обмеження розміру витрат з виборчих фондів на передвиборчу агітацію та підвищення прозорості таких видатків.

Впровадження парламентської реформи:

оновити Дорожню карту щодо внутрішньої реформи Верховної Ради України, зокрема схвалити якісно нову концепцію законодавчого процесу. Ухвалити Закон України «Про особливості проходження державної служби в Апараті ВРУ». Розробити та ухвалити Кодекс депутатської етики.

Повне запровадження децентралізації:

завершити реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади на базовому та субрегіональному рівнях, запровадити належний контроль за законністю рішень органів місцевого самоврядування та вдосконалити систему фінансування державної регіональної політики. Чітко розмежувати повноваження між різними рівнями органів виконавчої влади та органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності. Ухвалити конституційні зміни, щоб завершити реформу і зробити її незворотною.

Інтенсифікація розвитку електронної демократії та електронного урядування:

забезпечити застосування кращих практик е-залучення громадян до ухвалення рішень на ранніх стадіях (таких як е-петиції, е-консультації). Забезпечити участь мешканців у бюджетах участі. Розбудувати належну інфраструктуру для запровадження е-консультацій, е-референдумів та е-виборів. Впроваджувати блокчейн-технології. Розвивати політику «digital by default», забезпечувати інтероперабельність державних та місцевих реєстрів, отримання адміністративних послуг онлайн.

Підвищення незалежності та фінансової прозорості українських медіа:

захистити українське Суспільне мовлення та некомерційні медіа від політичного тиску. Запровадити більш захищену та прозору модель фінансування Національного суспільного мовника відповідно до стандартів Ради Європи. Оновити українське законодавство про ЗМІ та рекламу з метою поліпшення умов роботи медіа-середовища та реагування на поточні виклики, зокрема у сфері аудіовізуальних медіа-послуг, регулювання Інтернету. Підвищити рівень медіа-грамотності та критичного мислення громадян через освітні програми.

Продовження реформи публічної адміністрації:

завершити реформування міністерств відповідно до затвердженої урядової концепції, розробити та схвалити новий Регламент Кабінету Міністрів України з метою запровадження прозорих урядових процедур ефективного формування та реалізації державної політики, що базується на аналізі політики та орієнтованому на результат стратегічному плануванні. Забезпечити прозорість, підзвітність роботи та ефективність реалізації державної політики всіма центральними органами виконавчої влади. Підвищити професійність і доступність державної служби через (1) інструменти прозорого конкурсного відбору; (2) якісну оцінку результатів діяльності державних службовців, а також (3) професійне навчання держслужбовців. Гарантувати право на доступ до публічної інформації, зокрема шляхом створення незалежного контролюючого органу. Законодавчо врегулювати адміністративну процедуру.

Розвиток і захист громадянського суспільства:

забезпечити сприятливе середовище для розвитку громадянського суспільства, зокрема через (1) подальше спрощення законодавства для діяльності організацій громадянського суспільства та їхньої фінансової стійкості, (2) проведення ефективного розслідування та покарання всіх нападів на громадських активістів, а також (3) забезпечення діяльності координаційних органів з питань розвитку громадянського суспільства. Активізувати діалог з органами влади та місцевого самоврядування з метою посилення впливу громадянського суспільства на вироблення та реалізацію публічних політик, що забезпечить захист і реалізацію прав людини та безпеку громадських активістів.

III. ДОБРОБУТ ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ, що ґрунтуються на економічному зростанні, задля покращення добробуту всіх громадян та реалізації прав людини в повному обсязі

Підтримка макроекономічної стабільності та впровадження далекосяжних ринкових економічних реформ: підтримувати макроекономічну стабільність, захистити незалежність Національного банку України від політичного втручання, а також продовжити реалізацію програми співпраці з Міжнародним валютним фондом. Покращити бізнес-клімат та інвестиційну привабливість через впровадження далекосяжних ринкових економічних реформ:

- скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель та створення відкритого ринку землі сільськогосподарського призначення;
- приватизація великих державних підприємств, скорочення переліку державних підприємств, приватизацію яких заборонено, та завершення реформи корпоративного управління державних підприємств шляхом створення незалежних наглядових рад;
- реформування податкових і митних органів шляхом створення клієнтоорієнтованих служб, а також створення Служби фінансових розслідувань як єдиного органу боротьби з економічними злочинами в системі органів правопорядку;
- лібералізація контролю за рухом капіталу та валютного регулювання, спрощення та оптимізація митних процедур, а також забезпечення виконання чинних угод про вільну торгівлю;
- встановлення рівних умов для ведення бізнесу, створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу на основі вільної конкуренції, захищеної ефективним регулятором.

«ПРИНЦИПИ ТОРОНТО»:

КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ В УКРАЇНІ НА 2019–2023 РОКИ

Модернізація енергетичного сектору шляхом лібералізації, прозорого функціонування та покращеної енергоефективності: завершити реформи ринків газу та електроенергії, скасувати

державні дотації в енергетиці. Запровадити реформу ринку вугілля та зменшення його споживання, впровадити конкуренцію в секторі теплопостачання; сприяти розвитку відновлюваних джерел енергії; поліпшити ефективність споживання енергетичних ресурсів; захищати вразливих споживачів. Покращити належне врядування та забезпечити енергетичну незалежність. Впровадити дієві програми енергоефективності в генерації, транспортуванні та споживанні енергії, зокрема в житловому секторі.

Попередження заподіяння шкоди до-

вкіллю: пріоритизувати запобігання шкоди довкіллю та включати його до інших публічних політик у секторальних реформах. Запровадити реформу екологічного контролю з метою забезпечення його дієвості, ефективності, оперативності, прозорості, професійності. Запровадити механізми забезпечення неминучості та пропорційності відповідальності фізичних та юридичних осіб за порушення природоохоронних норм. Екологічне управління повинно бути спрямоване на сталий розвиток, раціональне використання природних ресурсів та охорону довкілля. Планувати всі заходи в галузі охорони навколишнього природного середовища шляхом врахування даних щодо моніторингу впливу на навколишнє середовище та попередження негативних наслідків. Забезпечити впровадження змін для вирішення проблем у сфері поводження з відходами.

Продовження комплексного реформування системи охорони здоров'я:

розбудувати систему охорони здоров'я, орієнтовану на пацієнта, шляхом зміни організаційно-економічних принципів управління відповідно до ринкових умов та міжнародних стандартів для забезпечення рівного доступу населення до якісної медичної допомоги та фінансового захисту у випадку захворювання; забезпечити попередження неінфекційних захворювань, зокрема посилюючи законодавство про здорове харчування, а також контроль над тютюном та алкоголем.

Впровадження політики у сфері культури і національної пам'яті:

реалізувати стратегію культурної політики та культурних практик в усіх сферах. Підтримувати розвиток креативних індустрій. Розробити політику в галузі символів і комеморації, спрямовану на консолідацію української політичної нації, формування суспільного імунітету проти порушень прав людини, у тому числі через заборону пропаганди тоталітарних режимів, збереження місць пам'яті, відновлення прав жертв репресій та гарантування доступу до архівів.

Продовження комплексної реформи освіти та науки:

забезпечити інтеграцію України до європейського освітнього та дослідницького простору, істотне підвищення інституційної автономії закладів освіти, академічних свобод учасників освітнього процесу, якості освітніх та дослідницьких програм на всіх рівнях. Освіта та дослідження повинні відповідати вимогам сучасного ринку праці, готувати ринки праці майбутнього і бути основою прогнозування, адаптації та стійкого розвитку України як конкурентоспроможної держави. Забезпечити врахування ринком праці популяризацію поваги до прав людини, гендерної рівності та сталого розвитку. Сприяти розвитку та реалізації програм громадянської освіти.

Реалізація реформи соціальних послуг:

розбудувати систему соціальних послуг відповідно до міжнародних стандартів; розробити механізм державно-приватного партнерства; створити систему комплексного реагування на випадки домашнього насильства.

Перелік організацій, які підтримали «Принципи Торонто», оновлюється і доступний за посиланням:

<https://rpr.org.ua/news/pryntsy-py-toronto-pryjednatysya/>